

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

LEAVING CERTIFICATE EXAMINATION, 2018

SWEDISH

HIGHER LEVEL

Monday, 18 June

09:30 - 12:30

Läs texten noga och svara på frågorna i alla tre delarna. Svara med egna ord. Alla svar måste vara skrivna på svenska.

(Totalt 100 poäng)

Forskare om nätet: Som att lämna barn ensamma i bar

Redan för 15 år sedan dubbades de till "digitala infödingar" – den första generationen barn som fötts in i en digitaliserad värld. Det rapporterades att de redan innan de tagit sina första steg hade bekantat sig med föräldrarnas stationära hemmatorer och att de ägnat sig dubbelt så mycket åt skärmspel som åt böcker när de så småningom nådde universitetet.

Sedan dess har en hel del hänt. Den digitala tekniken har utvecklats i rekordfart och i dag har tre av fyra svenska tvååringar gett sig ut på nätet. Nästan alla 11-åringar har en egen smart-phone. Och det som förr **betraktades** som extrem internet-användning – mer än tre timmar per dag – är numera det normala, enligt Statens medieråd.

Sonia Livingstone är professor i socialpsykologi vid London School of Economics and Political Science och har forskat i över 20 år om hur barn använder och påverkas av medier. Bland annat har hon varit huvudansvarig för ett stort europeiskt forskningsprojekt, EU kids online, där över 25 000 barn och föräldrar har intervjuats om riskerna och möjligheterna för barn på nätet.

Nästan en tredjedel av barnen i åldern 11 till 16 år hade blivit kontaktade av främmande personer på nätet, visade en av delstudierna. En knapp femtedel hade tagit del av pornografiska eller sexuella bilder.

Andelen barn som mötts av hatbudskap ökade dessutom från 13 till 20 procent mellan 2010 och 2014. Även exponeringen för nätsidor som uppmuntrar till ätstört beteende eller självskador ökade till drygt 10 procent.

Samtidigt som detta förstås är problematiskt, lyfter Sonia Livingstone fram att tekniken även har skapat nya möjligheter som gårdagens barn saknade.

– Om man tillhör en etnisk, religiös eller sexuell minoritet så kan man i dag via nätet lätt hitta 5, 500 eller 5 000 personer med samma identitet och slipper därför känna sig lika ensam. Det är en fantastisk förändring som skett bara de senaste tio åren.

Ett mer konkret uttryck för den digitaliserade barndomen är att många barns sovrum har omvandlats till kompletta mediecentraler med tv-skärmar, datorer, läsplattor och mobiltelefoner. Utan att behöva flytta sig från den egna sängen har barnen tillgång till all världens underhållning.

– I dag vågar föräldrar knappt låta sina barn gå ensamma till skolan. I stället förser de barnen med allt fler tekniska **prylar** som de kan underhålla sig med på sina rum. Den tidigare dörrskylten "Tillträde förbjudet" har bytts ut mot hemliga inloggningsnamn till spel och sociala medier. Och även om barnen når hela världen från sina rum, känner sig föräldrarna trygga eftersom deras 14-åringar "i alla fall inte är ute på stan och super".

Som en konsekvens av den ständigt tillgängliga tekniken har dagens barn fått större tillgång till vuxenvärldens arenor – och **dess mörkaste vrår**. Bara några knapptryck bort finns filmer av IS-anshänare som skär huvudet av sina offer, grov pornografi, hatiska kommentarer... Av rädsla för att bli fräntagna sin mobiler och plattor, håller många barn dessutom tyst om vad de sett på nätet.

– Jag har pratat med många unga som är upprörda över den dubbelmoral som vuxna uppvisar. Föräldrar är ofta noga med att betona att barnen måste uppföra sig väl på nätet, men sedan ser barnen hela tiden exempel på vuxna som uppför sig hemskt, säger Sonia Livingstone.

Genom de nya kommunikationskanalerna på nätet har dagens barndom dessutom blivit mer könsstereotyp, menar hon.

– Jag trodde att 2000-talet skulle bli annorlunda och öppna upp för vidgade könsroller, men i stället trycker populärkulturen, som sprids med en enorm kraft via nätet, tillbaka pojkar och flickor till mer traditionella könsroller igen, säger Sonia Livingstone.

De könsstereotypa idealen får dessutom större genomslag än tidigare genom den intensiva bildkultur som dagens barn omges av. Med mobiltelefonen i fickan befinner sig många i ett ständigt flöde av "kvinnligt" plutande munnar – "duckfaces", eller "manligt" oberörda blickar – "stonefaces". Stunderna när de kan glömma bort skönhetskraven och tänka på annat har helt enkelt blivit färre och kortare.

– Särskilt videobloggarna är väldigt populära bland tjejer i yngre tonåren och nästan alltid är vloggaren en vacker, smal och rik tjej som säger till sina 13-åriga följare att smink är extremt viktigt att tänka på om man vill bli framgångsrik. Budskapet som miljontals unga tjejer matas med dagligen är väldigt reaktionärt och kommersialiserat, säger Sonia Livingstone.

Men trots dessa baksidor av den digitaliserade barndomen tror hon varken på skärmförbud eller stränga begränsningar. Då skulle dörren även stängas till de många möjligheterna för barn på nätet.

I stället borde vuxna anstränga sig mer för att **lotsa** barn till kreativa och intressanta sajter och appar. För de finns, också.

– Frågar man lärare vilka böcker som är bra för barn så kan de flesta nämna ett antal, men väldigt få kan rekommendera bra sajter. Utan guidning blir barns kulturkonsumtion på nätet ofta väldigt likriktad. Där är det hela tiden principen "mer av samma" som styr. Gillar man ett slags klipp på Youtube så dyker det genast upp ett antal liknande.

Utmärkande för barns aktiviteter på nätet är också den stora tid som de **ägnar** denna medieform. För att kunna reglera tidsåtgången krävs mycket självdisciplin och det har barn inte utvecklat ännu, påpekar Sonia Livingstone.

Ur artikel *Forskare om nätet: Som att lämna barn ensamma i bar* skriven av Anna Lagerblad, Svenska Dagbladet, den 29 januari 2017

Texten har redigerats för att uppfylla examenskrav, utan förhandsmedgivande från författaren.

Del I **(30 poäng)**

Förklara dessa ord och uttryck såsom de används i texten. **(5×1 poäng)**

- (a) betraktades
- (b) prylar
- (c) dess mörkaste vrår
- (d) lotsa
- (e) ägnar

2. Vilka kallades för "digitala infödingar"? (5 poäng)

3. Jämför barn och ungdomars situation tillbaka i tiden med idag utifrån artikeln. (5 poäng)

4. Kommentera vad som menas med rubriken. (5 poäng)

"Forskare om nätet: Som att lämna barn ensamma i bar"

5. Kommentera citatet nedan och förklara kortfattat din egen åsikt. (5 poäng)

"Och även om barnen når hela världen från sina rum, känner sig föräldrarna trygga eftersom deras 14-åringar "i alla fall inte är ute på stan och super"".

6. Nämn för- och nackdelar med barns och ungdomars internetanvändning utifrån artikeln och skriv vad du tycker om det. (5 poäng)

Del II (30 poäng)

Kommentera detta citat och uttryck dina tankar med ungefär 100 ord:

"Jag trodde att 2000-talet skulle bli annorlunda och öppna upp för vidgade könsroller (...).

Del III (40 poäng)

Skriv en uppsats på ungefär 300 ord där du redogör för dina tankar om ett av de två ämnena nedan.

1. Den som är god vän med alla är inte vän med någon- Drottning Kristina

Eller

2. "Kläderna gör mannen". Håller du med om detta?